

3 GEOGRAFIE

Het derde deel van de website beschrijft de kenmerken van grenzen gevormd door plaats – in aanvulling op de kenmerken gevormd door tijd (beschreven in het eerste deel) en de permanente of recurrenente kenmerken (in het tweede deel).

Dit deel overloopt de grens(geschiedenis) per continent (let wel: aangezien in deze publicatie hoofdzakelijk de Europese casus aan bod kwam, krijgt dat werelddeel hier minder ruimte en is het hoofdstukje eerder een samenvatting van de voorgaande delen).

Hier enkele algemene, actuele kenmerken.

EVOLUTIE

De wereldkaart is de laatste drie decennia vrij stabiel, met weinig verdwijnende grenzen in vergelijking met grenswijzigingen (zoals bij de eenmaking van Duitsland in 1990) in vergelijking met grenswijzigingen (Oekraïne // Rusland: Krim; Soedan // Zuid-Soedan; Kosovo // Servië; Timor Leste). In 1989 waren er 264 grenzen die twee staten scheiden (door Michel Foucher 'dyades' genoemd) over een totale lengte van 232.106 km; in 2020 waren de cijfers als gevolg van het ontstaan van 21 nieuwe staten in Midden- en Oost-Europa, zes in Azië en twee in Afrika, aangedikt tot respectievelijk 311 en 261.570 (w.v. dus 29.464 km. na 1990). De zeegrenzen werden reeds voor tweederde vastgelegd.¹

SAMENSTELLING

32% van de staatsgrenzen zijn rivieren of meren, 24% bergen, 23% astronomisch-mathematisch en 21% zijn antropogeen (zoals ethnische grenzen).²

LEEFTIJD

De oudste nog geldende staatsgrens is die van Andorra met Spanje en Frankrijk (in 1278 tussen een bisschop en een graaf overeengekomen).³

LENGTE

De kortste landgrens ter wereld ligt op het Afrikaanse continent, beoosten Ceuta: de slechts 85 meter lange grens scheidt het Spaanse Penan de Vélez de Gomera, een schiereiland (nauwkeuriger: een 'tombolo' of landengte ontstaan door de sediment-afzetting tussen een eiland of rots en een grotere landmassa) met het Marokkaanse vasteland. s' Werelds langste landgrens is die tussen de Verenigde Staten en Canada: 6500 km. + 2500 km. voor Alaska, samen dus 9000 km.

Hier dient echter onmiddellijk aangestipt dat het in feite onmogelijk is om de grenslengte exact te berekenen (cf. bijvoorbeeld de Noorse kustlijn of de grens tussen bodemsoorten).⁴ Interessanter is wellicht de verhouding die de (bij

¹ M. Foucher, *Les frontières*, Paris, 2020, 6.

² M. Foucher *Les frontières*, Paris, 2020, 38.

³ F. Sommariva, *55 kuriose Grenzen und 5 bescheuerte Nachbarn*, Greifswald, 2021.

⁴ D. Huylebroeck, *Wiskundig nauwkeurige grenzen*, in: M. Anseeuw (sam.), *22 02 1999, 12 11 1999: 107 km.*, Gent & Breda, 2000.

benadering) grenslengte heeft met andere aspecten, om de volgende waarden te berekenen:

- de grenscoëfficiënt: de verhouding tussen de feitelijke grenslengte en de kortst mogelijke grenslengte.
- de compactheidsgraad: de verhouding tussen de grenslengte en de omvang van de cirkel die de staat omgeeft: hoe lager de ratio, hoe compacter de staat is.
- de levensduur: hierbij wordt elk deel van de grens in een bepaalde tijds categorie geplaatst en het percentage over de totale grenslengte per categorie berekend.

Een afgeleide is:

- de concentriciteit: in hoeverre is elk grenspunt verwijderd van het centrum?

ACTUEEL

Hedendaagse tendensen zijn, naast de opkomst van nieuwe soorten grenzen in de Ruimte en cyberspace (cf. 1.6) en de toenemende vastlegging van grenzen:

- de blijvende of zelfs verergerende grenstwisten;
- de verharding (letterlijk, door muren, of figuurlijk, door sluiting) in het Midden-Oosten, zuid-Azië, Noord-Amerika en Europa;
- de voortzetting van de vastlegging, langs het Internationaal Gerechtshof, na arbitrage of bij bilaterale verdragen;
- brandende migratie-kwesties;
- de territorialisering van de oceanen (cf. de pogingen om de Poolzee te verdelen, de vastlegging en uitbreiding van de Exclusieve Economische Zones, de strijd in de Chinese Zee enz.);
- het openen van de grenzen langs vrijhandelsverdragen tussen Afrikaanse landen.⁵

⁵ M. Foucher *Les frontières*, Paris, 2020, 9.